

ככתבם וכלשונם'

'הראשון למנורה והשאר למנחות...' –

'ומאחר שכולן כשרין למנחות, למה נמנו? – כדי לידע יפה שאין למעלה ממנו, והשוה, והפחות. שהרוצה לזכות עצמו, יכוף יצרו הרע וירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר שבאותו המין שיביא ממנו. הרי נאמר בתורה והבל הביא גם הוא מבכרות צאנו ומחלבהן, וישע ה' אל הבל ואל מנחתו.

והוא הדין בכל דבר שהוא לשם הא-ל הטוב – שיהיה מן הנאה והטוב. אם בנה בית תפלה – יהיה נאה מבית ישיבתו. האכיל רעב – יאכיל מן הטוב והמתוק שבשולחנו. כסה ערום – יכסה מן היפה שבכסותו. הקדיש דבר – יקדיש מן היפה שבכסיו. וכן הוא אומר כל חלב לה' וגו' (רמב"ם סוף הלכות איסורי מזבח).

ובענין הזה כתוב בספר 'תולעת יעקב':

'כשאדם מאכיל העניים על שלחנו, הנה שלחנו כמזבח שמקריב עליו קרבן זבח שלמים לה'. לפיכך צריך להאכילם המשובח של השלחן, שכן חלב ודם קרב לגבוה. וכתוב בהרימכם את חלבנו ממנו וגו'. כי זה עיקר גדול בשלחנו של אדם – שיהיו עניים ואורחים על השלחן'.

'זך כתית למאור – ואין זך כתית למנחות' –

המנחות, באשר הן באות לכפרה אין מזיק בהן מעט פסולת, כי הנצרך לכפרה בהכרח עדיין אינו מנוקה מפסולת, וכמוהו כן קרבנו. אבל המנורה שבאה ל'מאור' ומרמזת לחכמת התורה – צריכה להיות מזוקקת שבעתים – שמן זית זך (עפ"י שם משמואל תצוה, תרע"ב).

דף פז

'אלא אמר רבא: היינו טעמא דרבי, דכתיב אל תרא יין כי יתאדם – ולא פסל רבי בדיעבד (וכן מפורש בתוספתא שלפנינו – ט, ט. וע' בספר 'מחקרים בברייתא ובתוספתא'). ומשמע שחכמים מכשירים לכתחילה. וכן הלכה. ואולם משמע ברמב"ם שאם היה מיושן שנים רבות – לא יביא. יין לבן – לא יביא. ואם הביא – מחלוקת הראשונים אם כשר אם לאו (עפ"י לקוטי הלכות. וע"ע אודות יין חורוין לנסכים ולקידוש, בתשב"ץ ח"א נז; פה; קרן אורה כאן, ובמובא ביוסף דעת ב"ב צז).

'לא היו כונסין אותן בחצבין גדולים כו'. תנא חביות כדיות לודיות ובינוניות'. במשנתנו שנינו 'ולא כונסין אותו בחצבין גדולים אלא בחביות קטנות'. ואולם בתוספתא הגרסא 'ולא בחביות קטנות'. ולפי זה מובנים דברי הברייתא שכונסים בבינוניות (קרן אורה).

'שתי מדות של יבש היו במקדש'. פירוש, שני גדלים שונים של כלי מידה, אבל מכל סוג היו כמה וכמה (עפ"י טהרת הקדש. ע"ש).

'אחד גדוש ואחד מחוק'. ואעפ"י שהגודש אינו בתוך הכלי, הוא מתקדש עם הכלי כיון שכך היא מידתו של כלי זה, להחזיק עשרון עם הגודש. אכן גודש שאינו צריך להשלמת המידה אין הכלי מקדשו [ונכמו שנסתפקו בסמוך, שולחן מהו שיקדש קמצים – משמע הא שאר כלים אינם מקדשים את הגדוש על גביהן] (עפ"י תוס' לעיל ח ד"ה ולר"ח).

(ע"ב) שנתות היו בהין' – מלשון שינוי, הפרדה והבחנה. (עפ"י ריעב"ק).

וקרוב לומר שהוא מלשון 'שן' – על שום שאתם סימנים היו עשויים בליטות.

[אונקלוס תרגם הכתוב 'ושמן זית הין': 'ומשח זיתא מלא הינא'. הוסיף תיבת 'מלא'. וכן הלשון במסכת עדיות (א,ג) 'הלל אומר מלא הין מים שאובים...'. – נראה הטעם, כי לרבי אלעזר בר"צ שנתות היו בהין, לפיכך כשהיו מזכירים הין שלם מדגישים 'מלא הין', שאו נמדד הין בשלמותו.

ונראה שזה פירוש דברי הגר"א שמפרש המשך המשנה בעדיות 'אלא שאדם חייב לומר בלשון רבו' – שלדידן דקיימא לן כחכמים, הרי תיבת 'מלא' מיותרת והיה די לומר 'הין מים שאובים פוסלים' אלא שחייב אדם לומר בלשון רבו הלכך אין לשנות (עפ"י אמת ליעקב תשא ל, כד ע"ש)].

'לוג ומחצה היתה שם שבה היה מודד למנחת כהן גדול, לוג ומחצה בבוקר לוג ומחצה בין הערבים'. משמע שהשמן והסולת לא היו מעורבים מקודם לכן בביסה, שאם כן אין שייך לחלק את הסולת בחצי עשרון, ואת השמן בלוג וחצי. אלא הסולת והשמן היו נתונים מלכתחילה בנפרד בביסה [לקדש את המנחה כולה כשהיא בתוך כלי שרת], ואחר כך היה מחלקם כל אחד לעצמו (עפ"י תוס' לעיל ח ד"ה ולר"ח). החלוקה ל"ב חלות – מרש"י משמע שהיתה נעשית כשהיא עיסה. והתוס' חולקים וסוברים שחילקו כשהיא סולת. ובשית הרמב"ם – ע' משנה למלך מעה"ק יג; קרן אורה; חזו"א כו,ו.

פרפראות לחכמה

'כשם שהדיבור יפה לבשמים כך דיבור רע ליין' –

'... כי ישנם מפעלים מעשיים, וישנם מחשבות שאיפות ואידיאלים שבהתרחבותם והתפרסמותם הם הם הגורמים לחזק את המפעלים ולהרבות בטובתם בכמות ובאיכות. האידיאלים נכרזים בעולם ע"י הפרסום, הרמת הקול והפומביות. והמעשים כשהם לעצמם, בין המובילים לטובת הכלל בין שהם מביאים לטובת הפרט, כמה שהם יותר מוצנעים הם יותר יפים. ואין לך יפה מן הצניעות והצנע לכת עם אלקיך.

הריח והטעם במובנם הרוחני מקבילים לעומת האידיאל והמעשה. הריח מסמן את השאיפה האידיאלית לפי ערכה לפני התגשמותה במעשה, ובמדרש שיר השירים (א,ב) לריח שמניך טובים – כל המצוות שעשו לפניך האבות ריחות היו, אבל אנו שמן תורק שמך, רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה. והטעם – אחרי ההתגשמות המעשית שבפועל.

השמן והיין מקבילים לעומת הריח והטעם. הריח – לריח שמניך טובים, והטעם כאמור וחכך ביין הטוב, כהדין דשתי חמר עתיק אע"ג דהוא שתי ליה טעמיה בפומיה (ירושלמי ברכות ב,א). הבשמים נותני הריח שהם הסמנתם של האידיאלים והשאיפות, והיין בעל הטעם הממשי הטוב,

מחולקים זה מזה לעומת שאלת הפרסום והחשאיית. בבשמים שנינו: כשהוא שוחק אומר הדק היטב, היטב הדק, מפני שהקול יפה לבשמים. ואצל היין שנינו גזבר הקיש בקנה, ועל השאלה 'ולימא ליה מימר' אמרו: מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר ריו"ח כשם שהדיבור יפה לבשמים כך דיבור רע ליין. – הקול והפרסום לצורך הכרותם של האידיאלים הם יפים מאד, אבל מצד המעשים יותר יפה היא הצניעות'.

(מתוך מאמרי הראי"ה, עמ' 238. ע"ע בספר צאן קדשים כאן ובערוך לנר כריתות ה)

(ע"ב) 'אמר ר' יוסי: למה נקוד וי"ו...' –

במקומות ספורים מובאת בש"ס (בבלי וירושלמי) דרשה זו של הניקוד שעל גבי האותיות;

ארבעה מהם מובאים בשם רבי יוסי – כאן, בברכות ד. בפסחים צג: ובב"מ פז.

במקום אחד דרש כן רבי יהודה (סנהדרין מג:). במקום אחד – רבי יוסי בר רב חוני (נזיר כג. ובמקבילה),

ובמקום אחד מובאת דרשה זו בסתמא – בכורות ד.

[במדרשים מובאים דרשות אלו למכביר. וע' במסכת סופרים ו באבות דרבי נתן לד – רשימת דרשות הניקוד שע"ג האותיות]

(עפ"י בדיקת מחשב).

דף פח

ז'הכא במלאים קא מיפלגי, מאן דאמר מלמעלה למטה קא סבר מלאים – שלא יחסר ושלא יותר, ומאן דאמר ממטה למעלה, מלאים – שלא יחסר, אבל יותר מלאים קרינא ביה'. ואם תאמר, למה לנו להרבות במחלוקת ולומר שנחלקו בפירוש 'מלאים', נאמר שלדעת הכל 'מלאים' – שלא יחסר ושלא יותר משמע, אלא שהאומר מלמעלה סובר שכך נמסר למשה מסיני, למדוד לפי המדה הקטנה, וממילא כל המדות הן גדולות מעט יותר, אבל אין כאן יתרון ותוספת כלל, כי כך היא המדה שנצטוו בה?

ויש לומר, מה שיש בשני חצאים מעט יותר מכלי אחד שלם היינו לפי שאי אפשר לצמצם ודרך המודד להעדיף מעט, והרי העודפים מצטרפים, אבל כל זה רק אם ניתנה הרשות להוסיף, אבל אם אין רשאי להוסיף, הלא כך יש לומר שהוא חסר כמו שיש לומר שהוא יתר (טהרת הקדש).

לפי"ז יש להקשות להפך, נאמר שלכו"ע רשאי לייתר, ומחלוקתם היא האם משערים לפי המדה הקטנה, והרי מצטרפים כל העודפים שייתר, או משערים לפי הגדולה ואין כאן תוספת העודפים.

אכן רש"י (כת"י) מפרש שהייתור נעשה על ידי הקצף ('אופיא') שנוצר מהשפיכה המהירה מכלי קטן לגדול, ולא משום שאי אפשר לצמצם. ומוכן לפי זה דהא בהא תליא, היות שנאמר למשה למדוד על ידי הכלי הקטן, ממילא יש לשמוע מזה שרשאי לייתר, כי כן הדרך כשמודדים מכלים קטנים מתוסף הנפת, אבל אם נצטוו למדוד לפי הגדול, מהי תיתי לומר שרשאי לייתר. משמע בתוס' שלדברי הכל אי אפשר להוסיף על המדה אלא כשיעור בירוצין. וכן הכריח החזון-איש (כו,ד) מכמה מקומות (ע"ש ובקרבן אורה).

'ששה לפר וארבעה לאיל ושלשה לכבש'. אין זה המשך לפירוט השימושים של מידת הלוג, שהיו מודדים בה שש פעמים לפר וארבע לאיל ושלש לכבש – כי הן היין הן השמן היו מודדים במידות מיוחדות לכל אחד, לפר לאיל ולכבש (כמו שכתב הרמב"ם בפירוש המשנה. ומה שאמר התנא 'שבו היה מודד לכל